

Reportage – REISVERHAAL

Cenderawasih Bay: Het huis van de walvishaai

Zoals zo vele andere plaatsen ter wereld, heeft ook West-Papoea zijn eigen nationale mariene park. Met een oppervlakte van iets meer dan 14.000 vierkante kilometer is de baai van Cenderawasih trouwens ook het grootste beschermde gebied van Indonesië. Meer dan duizend vissoorten en ongeveer vijfhonderd verschillende soorten koraal kan men er vinden. En nog worden er regelmatig nieuwe ontdekkingen gedaan ...

Zo deed een patrouilleteam van het Cenderawasih National Park in augustus 2008 één van de bizarste ontdekkingen ooit. In tegenstelling tot bijna alle andere beschermde parken is het vissen hier nog steeds toegestaan. Maar het vissen gebeurt er op een wel heel speciale manier. De lokale vissers maken namelijk gebruik van door hen zelf in elkaar geknutselde drijvende platformen, door de indonesiërs 'bagans' genoemd.

Op iedere 'bagan' bevindt zich een klein houten hokje waar de vissers de ganse dag, sommige vissers zelfs weken aan één stuk in doorbrengen. Onderaan de 'bagans' bevinden zich grote netten die dienen als vangnet, maar ook gebruikt worden als drijvende kweekvijvers. Het vissen zelf gebeurt tijdens de nacht. Grote lampen worden ontstoken waardoor de vis wordt aangetrokken. Maar, wij zijn hier om de geruchten die de ronde doen te bevestigen: dagelijks zouden walvishaaien hier in grote aantallen uit de diepte naar de oppervlakte komen. En ... wie droomt er nu niet om eens oog in oog te zwemmen of beter zelfs, te duiken met de grootste vis ter wereld: de walvishaai of *Rhincodon typus*!

Het is 18 december 2011, vier uur in de ochtend. We bevinden ons eindelijk in de baai van Cenderawasih. Iets verderop ligt het kleine eilandje Ahe. Het anker wordt uitgegoid en een paar minuutjes later hoor ik de speedboten uitvaren. Zoals afgesproken de dag voordien gaat een deel van de bemanning eerst op zoek naar een bagan waar walvishaaien worden gesignaleerd. Nooit eerder zag ik iedereen aan boord zo vroeg uit bed komen! Maar het is afwachten, bang afwachten ... Pas een uurtje later keren de zodiacs terug. 'En? Zitten er ergens walvishaaien?'

"Ja hoor! Er werden drie stuks gezien aan één van de 'bagans' iets verderop in de baai". Duik 589 wordt er eentje die ik nooit meer zal vergeten. Ik had vooropgesteld dat ik al heel tevreden zou zijn, mocht ik één walvishaai te zien krijgen. Maar de daarop volgende 95 minuten waren gewoon adembenemend! Wij zijn onze duik gestart met drie walvishaaien en zestien duikers en sloten de duik af met ons tweetjes, negen walvishaaien en een bijna zo goed als lege duikfles.

Eens terug aan boord zien we een groot aantal duikers al terug klaar om hun tweede duik aan te vangen. Als onderwaterfotografen beslissen Els en ikzelf echter om onze volgende duik nog wat uit te stellen. Niet dat we zo verwend raken, maar wij maken immers ook graag enkele foto's zonder de talrijke luchtballonnen en duikers. En wij mogen hier trouwens toch duiken volgens het opendeksysteem: je duikt wanneer, hoelang en met wie je wilt.

Bij onze tweede duik met de walvishaaien raken we 'maar' tot vijf exemplaren. Grappig hé, het waren er maar vijf! De lokale vissers hebben ondertussen een speciale techniek ontdekt waarmee ze voor ons, duikers de walvishaaien lokken. Een emmer wordt af en toe in het water gegooid en een geplons weerklinkt: doeng-doeng, doeng-doeng, ...

Blijkbaar draagt dit geluid heel ver en de eerste walvishaaien komen al vrij snel uit de diepte naar de oppervlakte. Een deel van de vangst - kleine sardientjes - wordt vrijgelaten (?) en door de vissers in open zee gegooid. Er wordt aangenomen dat walvishaaien enkel leven van plankton, maar deze kleine sardientjes (in het Indonesisch 'Ikan Puri') worden blijkbaar

aanzien als een delicatessen door deze enorme reuzenhaaien. Met hun mond wijd open komen ze langzaam naar de netten toe gezwommen. Van zodra ze zich tussen de netten bevinden, blijven ze even ter plaatse hangen en zuigen enorme hoeveelheden water en de kleine sardientjes naar binnen. Maar, ook al noemen de vissers in Indonesië hen (mede omdat de walvishaai ook zo tam is) '*hiu bodoh*', letterlijk vertaald 'domme haai' zijn ze toch wel slim hoor. Want wanneer hun buikje vol is of wanneer de walvishaaien geen voedsel meer krijgen, verdwijnen ze als sneeuw voor de zon en trekken ze zo weer de diepte in.

De volgende ochtend is de zichtbaarheid opmerkelijk beter. Er staat ook bijna zo goed als geen stroming. Opnieuw worden er afspraken gemaakt met de lokale vissers. Ja hoor, op en rond de Indonesische eilanden draait alles om geld. En het is maar logisch ook. Maar de prijs die tegenwoordig moet worden betaald om een deel van hun vangst af te staan om de walvishaaien te lokken gaat enorm de hoogte in.

Maar, wij duiken weer het water in. Vandaag is het water helder en mooi blauw. De zonnestralen breken door en enkelen onder ons hebben het al gehad en liggen nog in bed. Gisteren merkten wij dat de walvishaai eigenlijk vrij voorzichtig is. Wij wagen ons dus al iets dichterbij. Nee, veel dichterbij, tot op de plaats waar je begint te voelen dat je eigenlijk bijna mee naar binnen wordt gezogen.

En dan weerklinkt het 'doeng-doeng' geluid weer. Het tafereel kan opnieuw beginnen. Man, man, man, ... wij krijgen er maar niet genoeg van. Eerst komen een paar kleine walvishaaien van ongeveer 3 à 4 meter naar de oppervlakte. Dan volgen er enkele van middelmatige grootte: 6, 7 en 8 meter. Maar wanneer de allergrootste exemplaren opduiken (tot wel 14 meter!) is het toch wel even opletten geblazen. De walvishaaien blijken een soort onderlinge rangorde te kennen en de kleintjes maken plaats voor de grotere. Soms gaat het er even hard aan toe en worden er zelfs een paar rake klappen uitgedeeld. Wat me wel opviel is dat de walvishaai er het meest actief is in de vroege ochtend, om in de namiddag al snel te verdwijnen naar de diepte.

Maar de walvishaaien zijn fantastisch! Ze zijn enorm, zachtaardig, zonder vrees, mooi en voorzichtig! Ze bewegen als een vliegtuig en zweven je heel langzaam voorbij. Ze hebben totaal geen schrik van duikers en kijken je af en toe zelfs recht in de ogen. En zelfs de luchtballen deren hen niet. Op weinig plaatsen worden walvishaaien met regelmaat gezien, maar hier in West-Papoea komen ze dus wel degelijk in grote aantallen dagelijks uit de diepte naar de oppervlakte. Volgens de lokale vissers brengen ze geluk en krijgen ze alle dagen hun deel van de buit. Ze lokken de iets grotere vissen naar de netten en in ruil hiervoor krijgen ze de kleinste sardientjes, die voor de vissers een veel kleinere marktwaarde hebben. En wanneer de walvishaaien niets meer krijgen, wel dan zuigen ze zelfs af en toe even aan de netten om de allerkleinste puri toch nog mee te nemen.

De walvishaaien van Cenderawasih Bay laten een enorme indruk na. West-Papoea ligt wel niet bij de deur, en eigenlijk hadden wij nog geluk aangezien wij deel uit maakten van één van de weinige liveboards die deze baai pas opgenomen hebben in hun schema. Er worden nog steeds nieuwe duikplaatsen ontdekt. En nu wordt er ook onderzocht in welke mate duikers deze dieren en vissers storen in hun dagelijks leven. Ondertussen is er al wel een akkoord bereikt in het veilig stellen van deze dieren.

Verder zijn de weinig bedoken riffen in de baai van Cenderawasih mooi en ongeschonden. Zowel het hard als het zacht koraal vertoont een zeer goede gezondheid. Enorme scholen vis zijn er wel niet aanwezig en het is zoeken naar macro leven. Maar Cenderawasih Bay en het kleine eilandje Ahe kennen alvast één topattractie: duiken en snorkelen rond de 'bagans' in 'het huis van de walvishaai'.

Tekst: Bruno Van Saen

Foto's: Bruno Van Saen & Els Van Den Borre